

cip. lib. i, Fagnan. lib. iii Decretal., in cap. *Significatum est* 11, de Regularibus, num. 18. (23. Ignorans et impeditus æquiparantur, Rota recent. part. ii, dec. 662, num. 9 in fin. (24. Et quidem dicitur impeditus impedimento juris et facti. Annot. ad dec. 3 sub num. 17, par. iii, Rot. recent. (25. Ideoque ignorantia tanquam impedito est subveniendum; ibid. num. 18. (26. Imo respectu rei ignoratæ consideratur tanquam res inanimata, ibid. sub num. 11. (27. Nec præstat consensus, Annot. ac dec. 10, num. 26, part. iii. (28. Nec itidem censetur remittere jus suum, et sic renuntiare, donare et repudiare; Annot. ad dec. 1, num. 50 et 51, part. viii.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(29. Ignorantia est simplex negatio scientiæ. At si quis formavit de re perversam ideam, est potius error. Plerumque vero confundi solent.

(30. Ignorantia vel est juris, vel facti; et hæc vel facti alieni, vel facti proprii.

(31. Notissima autem est regula, ignorantiam juris nocere, l. 9 princip., ff. de Jur. et facti ignorant. (32. Sed ne in errores incidamus, distinguendum inter lucrum et damnum. In lucro ignorantia juris utique nocet, sed excipiendi sunt minores: l. 11, c. Eodem, et milites l. 9, § 1, ff. Eodem. Damnum est, distinguente Donello Comment. jur. civil. lib. i, cap. 1, vel rei amissæ, vel rei amittendæ, in damno rei amissæ pariter ignorantia juris nocet, sed excipi debent non solum minores, verum et feminæ: l. ult. c. Eod. tum rustici, l. 2 in fin. de Jure fisci. In damno vero rei amittendæ omnibus non, id est nulli nocet, l. 8, ff. Eod. Exempla tradit Donellus ubi supra.

(33. Hæc obtinent secundum jus Romanum. Cæterum dubitari hodie solet, an juris ignorantia noceat in casibus illis, in quibus de jure Romano nocebat. (34. Duplex a jure Romano assignatur ratio cur ignorantia juris nocere debeat. Prior, « quia jus (ut ait Jurisconsultus in l. ii, ff. Eodem) est finitum, et possit esse, et debeat. » Sed non male respondet Schilter, in Prax. jur. Roman. ex. 24, § 34: « Jus hodie minus est finitum, recepto præter patria jura etiam Romano, et pontificio, et utroque in lingua peregrina descripto, variisque interpretum opinionibus et dissensionibus diffuso. » Altera, quod consulendi

ILLEGITIMUS.

Vide verb. FILIUS.

IMAGINES.

SUMMARIUM.

1. Imago quid sit. — 2. Licitum est in nova lege Deum et sanctissimam Trinitatem depingere, et representare in forma corporea et visibili. — 3. Hæc assertio, quamvis sine temeritate negari non possit propter universalem Ecclesiæ consuetudinem, tamen non est de fide. — 4. Certissimum vero est non posse depingi Deum ad representandam ejus veram natu-

ram, formam aut figuram. — 5. Licitum est etiam depingi, vel sculpi angelos in forma corporea visibili. — 6. Catholica fide tenendum est certe depingi posse imagines Christi Domini, beatæ Virginis Mariæ et aliorum sanctorum, tum memoriæ, tum venerationis causa. — 7. Adducitur ad hoc textus concilii Tridentini. — 8. Imagines D. N. Jesu Christi, et Deiparæ V. Mariæ, ac angelorum, apostolorum, evan-

gelistarum, aliorumque sanctorum et sanctarum nequeunt sculpi, aut pingi cum habitu peculiari alicujus Ordinis regularis, seu alio modo in Ecclesia catholica inconsueto; et jam sic sculptæ et pictæ prohibentur teneri, et publico aspectui exponi, et mandatur ab ecclesiis et ab aliis locis quibuslibet amoveri, et deleri sub gravissimis pœnis. — 9. Imago Christi non est representanda in agno, sed in figura humana. — 10. Imagines sanctorum non sunt pingendæ habitu profano vel indecentiam aut inhonestatem præferente, et ordinarii judicant in hoc etiam exemptos. — 11. Imagines sanctorum non sunt pingendæ cum procaci venustate. — 12. Imagines lascivæ in ecclesiis non sunt tolerandæ. — 13. Imagines sacræ pingi non possunt in ecclesia inconsulto parochi. — 14. De novo non sunt collocandæ imagines in ecclesiis etiam exemptis, nisi ex episcopi probatione. — 15. Imagines sanctorum, qui a Sede apostolica non sunt canonizati, vel beatificati, non possunt pingi cum radiis et splendoribus; nec aliud quod cultum indicet potest illis tribui. — 16. Imagines præfatas sic pingentes ab episcopo et inquisitore sunt judicandi, et quas pœnas incurrant. — 17. Imagines istorum hominum, si ad ecclesias deferuntur, debent teneri loco secreto, donec a Sede apostolica super illis fuerit aliquid constitutum. — 18. Tales imagines pingi et retineri nequeunt, etiam si fuerint eorum qui cum opinione sanctitatis mortui sunt. — 19. Tolerari non debent in locis publicis et sordidis stent depictæ diversæ cruce, ac sanctorum imagines in derisum Christianæ religionis. — 20. In choro teneri non debent aliæ imagines quam sanctorum. — 21. Imagines illorum, qui cum sanctitatis seu martyrii fama decesserunt, non sunt apponendæ in oratoriis, vel ecclesiis tam secularibus, quam regularibus, antequam declarentur beati, neque ad eorum sepulchra accendendæ sunt lampades, aut tabellæ affigendæ sine licentia Sedis apostolicæ. — 22. Non ideo tamen præjudicandum erit in aliquo illis qui, aut per communem Ecclesiæ consensum, aut immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum virorumque sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, et tolerantia Sedis apostolicæ vel ordinarii, coluntur. — 23. Sacræ imagines Dei, Christi, angelorum, et sanctorum licite et sancte coluntur et adorantur. — 24. Adducitur probatio ex Scriptura. — 25. Adducitur probatio ex ratione. — 26. Imagines quæcumque nequeunt coli cultu absoluto, sed solum respectivo. — 27. Hinc imagines sanctorum coluntur cultu dulci respectivo; imagines B. V. Mariæ cultu hyperdulci respectivo; imagines Dei, Christi, ejus crux, sudarium, hujusmodi cultu laici respectivo. — 28. Imagines non adorantes sunt hæretici, et anathema est contrarium dicens. — 29. Imagines sanctorum non sunt violandæ, et illas violantes, vel prosternentes sunt graviter puniendi. — 30. Imaginum usus est maximæ necessitatis et utilitatis in Ecclesia. — 31. Imagines etiam in veteri lege fieri solite erant, et adoratæ erant. — 32. Lege nova fuerunt imagines in usu usque a tempore apostolorum, et in concilio Antiocheno tempore eorundem celebrato statutum fuit imagines sanctorum esse depingendas et adorandas. — 33. Primi Christiani imagines apostolorum sibi fieri

est Filius Patris, et talis naturam humanam assumpsit; Spiritus sanctus in forma columbæ, quia talis apparuit; *Communis catholicorum* ex universalis usu et praxi Ecclesiæ, et desumitur ex sacra Scriptura, qua constat Deum ipsum hominibus apparuisse in forma corporea et visibili. *Genes. iii*, apparuit Adæ tanquam homo deambulans ad auram post meridiem. *Genes. xviii*, apparuit Abraham in specie trium virorum. *Genes. xxviii*, Ja-

eurabant. — 34. Afferitur oblectio hæreticorum ex Scriptura. — 35. Solvitur talis oblectio. — 36. Imaginis in translatione ex uno loco Ecclesiæ ad alium locum ejusdem Ecclesiæ non habet locum concilium Tridentinum, session. 25, can. 27, de reform. — 37. Imagines devotæ non possunt ex una in aliam Ecclesiam transferri sine beneplacito Apostolico, et sic translatae non sustinentur. — 38. Inscriptiones omnes imaginum SS. Francisci, et Antonii de Padua, in quibus asseritur talem formam habitus esse eandem, qua ipsi usi fuerunt, etc., interdicuntur. — 39. Suspenduntur quoque et prohibentur imagines S. Augustini, et S. Nicolai de Tolentino, et aliorum sanctorum ejusdem Ordinis impressæ, et depictæ a fratribus discalceatis Augustinianis in eorum habitu; ex post tamen fuit revocata dicta suspensio et prohibitio. — 40. Non debet ad quamcunque sanctam imaginem impediri concursus. — 41. Dummodo non publicentur miracula prius non approbata. — 42. Si imagines publicantur miraculosæ absque interventu ordinarii, ipse debet eas claudere, informationes capere, Romamque transmittere. — 43. Administratio oblationum imagini factarum intus aliquam parochiam etiam regularium existenti spectat ad ordinarium, qui eas erogabit in ecclesia inibi ædificanda, et alios pios usus. — 44. Urbanus VIII comburi jussit imaginem cum tribus buccis, tribus nasibus, et quatuor oculis, et alias si quæ inventerentur similes; hæc enim nova inventio representandi sanctissimam Trinitatem tolerabilis non videtur. — 45. Translatio imaginis non miraculosæ private est faciendæ. — 46. Imago beati pingitur cum radiis tantum, canonizati vero cum diademate circa caput. — 47. In altari in quo exponitur SS. sacramentum pro oratione 40 horarum cooperiendæ est quæcumque imago, aut statua ibi existens, nec sunt ponendæ sanctorum reliquiæ, aut eorundem statuæ, nec figuræ animarum purgatorii, etiam in particularibus expositionibus pro eorundem suffragio factis. — 48. An imago, et statua B. M. V. ac aliorum sanctorum deferri possit in processionibus cum baldachino et intortitiis? remissive. — 49. Afferitur breviter historia miraculosissimæ imaginis B. M. V. asservatæ in altari majori ecclesiæ Araceli-tanæ urbis. — 50. Eadem est quam detulit processionaliter S. Gregorius Maximus tempore maximæ pestilentiæ in urbe grassantis. — 51. Ad conspectum hujus miraculosissimæ imaginis statim cessavit maxima illa pestilentia. — 52. Et auditæ sunt in aere angelicæ voces cantantes antiphonam « Regina cæli, lætare, alleluia, » cui S. Gregorius statim adjunxit: « Ora pro nobis Deum, alleluia. » — 53. Ac in perennem memoriam tam insignis miraculi, et perpetuam gratiarum actionem tanti recepti beneficii, quoties in publicis supplicationibus transeundum est per pontem S. Angeli hujus miraculi locum, religiosi Aracelitani conventus semper et soli cantant supradictam antiphonam « Regina cæli » ibi ab angelis tunc cantatam. — 54. Alia ad rem, remissive. — 55 ad 76. Imagines licitæ vel prohibitæ. — 77. Imagines plurium sanctorum apponi possunt in altari. — 78 ad 79. De imagine S. Antonii. — 80. Sollicitudo SS. imaginum spectat ad episcopum. — 81. Remissive.

(1. Imago proprie definitur figura picta, vel sculpta vere representans aliud, cujus est imago, quæ differt ab idolo, quod falsum quid representat, ut imago chimera. (2. Licitum est in nova lege Deum et sanctissimam Trinitatem depingere, et representare in forma corporea et visibili, v. g. divinus Pater in forma viri senis, quia est Antiquus dierum, et principium aliarum personarum; divinus Filius in forma viri juvenis, quia

est Filius Patris, et talis naturam humanam assumpsit; Spiritus sanctus in forma columbæ, quia talis apparuit; *Communis catholicorum* ex universalis usu et praxi Ecclesiæ, et desumitur ex sacra Scriptura, qua constat Deum ipsum hominibus apparuisse in forma corporea et visibili. *Genes. iii*, apparuit Adæ tanquam homo deambulans ad auram post meridiem. *Genes. xviii*, apparuit Abraham in specie trium virorum. *Genes. xxviii*, Ja-

cob vidit Deum in forma virili innoxum summitati scalæ: Isaias, c. vi, vidit Dominum sedentem super solium excelsum. Daniel, c. vi, vidit Antiquum dierum in throno sedentem, capite et crine canum, seu capillis albis, prout pingitur Dominus Pater. *Matth. iii*, apparuit Spiritus sanctus in specie columbæ. Unde Nicolaus I, epist. 2, sic ait: « Apparuit nempe Deus Abraham patri nostro, non in carne, neque in anima, sed in specie trium virorum... apparuit denique Jacob per subjectæ creaturæ speciem, unde et dixit, Vidi Dominum facie ad faciem, et salva facta est anima mea. Ecce incorporeus Deus, et invisibilis per speciem subjectæ creaturæ, ita se mortalium voluit videri obtutibus, ut credentibus esset ad gratiam. » Atqui licite depingitur et representatur quod revera gestum est; ergo si Deus ipse ita apparuit, ut ex tali forma corporea, mentem hominis erigeret ad incorporea et spiritualia apprehendenda, etiam nobis licitum erit id pia recordatione pictis vel sculptis imaginibus imitari, representare et colere (69). (3. Hæc autem assertio, quamvis sine temeritate negari jam non possit propter universalem Ecclesiæ consuetudinem, tamen non est de fide, ut observant Bellarmin., lib. ii, de sacris Imaginibus, cap. 8; Layman, lib. iv, tract. 7, cap. 5, num. 2, et alii, cum non tantum sit contra hæreticos præsertim Calvinum lib. i Institut., cap. 11; sed etiam contra quosdam catholicos, Durand., in 3, d. 9, quæst. 2; Abulens. in cap. iv Deuteron., quæst. 5; Henric. de Gandavo quodlibet 10, quæst. 2, et alios dicentes, id non licere maxime ob periculum idololatriæ. (4. Certissimum vero est, non posse depingi Deum ad representandam ejus veram naturam, formam aut figuram. *Communissima omnium* ex Trident. sess. 25, decret. de venerat. reliquiar. et cultu imaginum, ibi: « Non propterea divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus, aut figuris exprimi possit. » Cum enim depingitur secundum modos supradictos, pingitur solum ad representandam oculis historiam, secundum quam Deus in forma corporea et visibili seipsum hominibus, ut supra pluries videndum ostendit, seu ad representandam aliquam sui proprietatem, affectionem, operationem, vel mysticam significationem, propter finem adductum sub n. 2.

(5. Licitum etiam est angelos depingi vel sculpi in forma corporea visibili et consueta in Ecclesia catholica. *Communis catholicorum* contra hæreticos, et ita docuerunt contra Iconoclastas Patres concilii vii generalis act. 5 et act. 7, ut colligitur ex sacra Scriptura tum Veteris tum Novi Testamenti, ubi non solum angelus in tali forma sæpissime apparuisse referuntur, sed etiam in Veteri Testamento Cherubini in forma corporea, et visibili ad arcam, in templo, ac alibi etiam ex auro erecti, et representati sunt: ergo recte a nobis etiam sic figurantur, depinguntur et representantur, ut mens nostra ex forma

(69) Vide infra num. 44 et 54 seqq. Cæterum sub his figuris apte fuit SS. Trinitas ante annos circiter

visibili et similitudine sibi nota erigatur ad spiritualia et incorporea facilius intelligenda, sicuti docet S. Dionysius Areopag. de cœlesti Hierarchia cap. 2 et 15. (6. Catholica fide tenendum est, recte depingi imagines Christi Domini, B. Virginis Mariæ, et aliorum sanctorum, tum memoriæ tum venerationis causa. Sic definitum est in secundo Nicæno concilio contra Iconomachos, qui Judæos, Samaritanos, Mahometanos imitati, omnem imaginum cultum idololatriam dixerunt, ideoque eas flammis et ferro addixerunt, et est etiam contra modernos Calvinistas, eorumque successores omnem prorsus usum imaginum Christi et sanctorum, etiam extra historiam eliminantes; Lutherani vero non prohibent usum imaginum Christi et sanctorum, etiam extra historiam solum pro memoria, sed tantum prohibent quoad cultum; e contra nos catholici, et pro memoria, et pro cultu eas admittimus. Unde concilium Trid. sess. 25 in decreto de invocac. et venerat. et reliquiis sanctorum, et sacris imaginibus sic statuit, ut sequitur:

(7. « Imagines porro Christi, Deiparæ Virginis et aliorum sanctorum in templis præsertim habendas et retinendas, eisque debitum honorem et venerationem impertiendam, non quod credatur inesse aliqua in iis divinitas, vel virtus propter quam sint colendæ, vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda; veluti olim fiebat a gentibus, quæ in idolis spem suam collocabant, sed quoniam bonos qui eis exhibetur, refertur ad prototypa quæ illæ representant, ita ut per imagines, quas osculamur, et coram quibus caput aperimus et procumbimus, Christum adoremus, et sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur; id quod conciliorum, præsertim vero secundæ Nicænæ synodi decretis contra imaginum oppugnatores est sancitum. Illud vero diligenter doceant episcopi, per historiam mysteriorum nostræ redemptionis picturis, vel aliis similitudinibus expressam, erudiri et confirmari populum in articulis fidei commemorandis et assidue recolendis, tum vero ex omnibus sacris imaginibus magnum fructum percipi non solum quia admonetur populus beneficiorum et munerum quæ a Christo sibi collata sunt, sed etiam, quia Dei per sanctos miracula, et salutaria exempla oculis fidelium subjiciuntur, ut pro iis Deo gratias agant, ad sanctorumque imitationem vitam moresque suos componant, excitenturque ad adorandum ac diligendum Deum, et ad pietatem colendam. Si quis autem his decretis contraria docuerit aut senserit, anathema sit. In has autem sanctas et salutare observationes si qui abusus irrepererint, eos prorsus aboleri sancta synodus vehementer cupit, ita ut nullæ falsi dogmatis imagines, et rudibus periculosi erroris occasionem præbentes statuatur. Quod si aliquando historias, et narrationes sacræ Scripturæ, cum id indoctæ plebi expe-

mille et ducentos representata in Nolana ecclesia. Musivo fuerat adpicta, illique basilicæ conditor

diet, exprimi et figurari contigerit, doceatur populus non propterea divinitatem figurari, quasi corporis oculis conspici, vel coloribus aut figuris exprimi possit. Omnis porro superstitio in sanctorum invocatione, reliquiarum veneratione, et imaginum sacro usu tollatur; omnis turpis quæstus eliminetur, omnis denique lascivia vitetur, ita ut proeci venustate imagines, non pingantur, nec ornentur. »

(8. Imagines D. N. J. Christi et Deiparæ V. Mariæ, ac angelorum, apostolorum, evangelistarum, aliorumque sanctorum et sanctorum prohibentur sculpi aut pingi cum habitu peculiari alicujus ordinis regularis, (70) seu alio modo in Ecclesia catholica inconsueto; et jam sic sculptæ aut pictæ prohibentur teneri et publico aspectui exponi, et mandantur ab ecclesiis et aliis locis quibuslibet amoveri et deleri. Et regulares et moniales parere negligentes possunt a locorum ordinariis et legatis apostolicis juris remediis et etiam censuris ecclesiasticis et aliis eorum arbitrio ad observantiam cogi. Et quoad loci superiores etiam privationis officii ac vocis activæ et passivæ pœnis compelli. Sic expresse statuit Urban. VIII 15 Martii 1552, Constitut. incip. *Sacrosancta Tridentina* 163, Bullar. Cherubin. tom. IV.

(9. Imago Christi non est representanda in agno, sed in figura humana; c. *Sextam sanctam*, dist. de consecr. ibi: « Sextam sanctam synodum recipio cum omnibus canonibus suis in quibus dicitur: In quibus picturis sanctorum imaginum agnus Præcursoris digito ostensus depingitur, qui in figuram gratiæ transit, verum nobis per legem Moysi demonstrans Agnum Jesum Christum Dominum nostrum; antiquis ergo figuris et umbris ad veritatis præfigurationem sanctæ Ecclesiæ traditis valedicentes, gratiam et veritatem præferimus, et sic plenitudinem legis recipimus; Verum igitur Agnum Dominum nostrum Jesum Christum secundum imaginem humanam amodo etiam in imaginibus pro veteri agno depingi jubemus. » Vide infra num. 58 et 71 (71).

S. Paulinus hosce versus ascripserat, ut ipsemet epist. 12 ad Severum narrat: (EDIT. BARB.)

Pleno coruseat Trinitas mysterio:
Stat Christus amne:
Vox Patris celo tonat;
Et per columbam
Spiritus sanctus fluit.

(70) Confer. Benedictum XIV de servor. *Dei beatif.*, lib. iv, p. ii, cap. 21, num. 6. B. tamen Clara de Montefalco, non obstante PP. Franciscanorum contradictione, jussa est depingi in habitu Eremitarum S. Augustini. Contra vero non esse imagines B. Petri Paschasii cum habitu Trinitariorum pingendas ad instantiam Fratrum B. M. de mercede Redemptionis Captivorum Sac. rituum Congreg. respondit, ejusque responsum Clemens X confirmavit. Idem *ibid.* num. 5 et 10. (EDIT. BARBIELL.)

(71) Eadem agni forma displicuisse Hadriano papæ I can. 29, dist. 5, de cons. videtur; approbat enim Trullanum canonem in epistola ad Tarasium scripta quæ et relata est Act. 2 synodi vii. Verum cum Trullanum concilium, tum Hadrianus id unum

(10. Imagines sanctorum non sunt pingendæ habitu profano, vel indecantiæ, aut inhonestatæ præferente, et ordinarii judicant in hoc etiam exemptos; Urban. VIII cit. constitut. *Sacrosancta Tridentina*. (11. Imagines sanctorum non sunt pingendæ cum proeci venustate; Concil. Senonens. in decr. moral. cap. 40. Concil. Mediolanens. 1, part. 1, tit. *Quæ servanda sunt de sacris Imaginibus*, num. 15. Concil. Moguntin. cap. 41, num. 1. Conc. Trident. sess. 25, in decr. de invocac. sanct. et de sacris imaginibus. (12. Imagines lascivæ in Ecclesiis non sunt tolerandæ; Conc. Senonens. loc. cit. Conc. Moguntin. l. c. (72). (13. Imagines sacræ pingi non possunt in ecclesia inconsulto parochi; Concil. Mediolanens. 1, tit. *Quæ servanda sunt de sacris imaginibus*. (14. De novo non sunt collocandæ imagines in ecclesiis nisi ex probatione episcopi, nec etiam in ecclesiis exemptis exponi possunt sine episcopi approbatione; Concil. Mediolanens. 1, tit. *Quæ servanda sunt de sacris imaginibus*.

(15. Imagines sanctorum qui a S. Sede apostolica non sunt canonizati vel beatificati non possunt pingi cum radiis et splendoribus, nec aliud quod cultum indicet aut representet potest illis tribui; Urban. VIII constitut. 37 incip. *Sanctissimus*. (16. Imagines præfatas sic pingentes ab episcopo et inquisitore sunt judicandi, et quas pœnas incurrant? *ibid.* § 7. (17. Imagines istorum hominum, si ad Ecclesias deferantur, in loco secreto debent teneri, donec a Sede apostolica super illis fuerit aliquid constitutum; Urban. VIII *ibidem*. (18. Eadem confirmat isdem Urban. VIII in constitut. 12. (in appendice) incip. *Cœlestis*. Ubi iterum prohibet ne pingantur aut teneantur in publicis aut privatis locis cum splendoribus, radiis aut aliis sanctitatis signis, imagines quorumcunque etiam cum opinione sanctitatis mortuorum, si a Sancta Sede apostolica non sint canonizati vel beatificati.

(19. Tolerari non debet quod in locis publicis et sordidis stent depictæ diversæ cru-

voluit, ut scilicet agno typico humana Christi figura præferretur. Sæpius tamen in Vitis pontificum ab Anastasio bibliothecario partim collectis, partim conscriptis occurrit Christus agni specie effictus. Agnus sub cruce rupi insistens exstat apud Jacobum Bosium l. vi de *Cruce Triumphante* c. 12, ubi quinque fontes emittit, unum ex pectore, et singulos ex singulis manibus et pedibus; quibus quinque Christi vulnera designantur. Agnus quoque, Rosweydo teste in notis ad Paulinum p. 187 sub cruce stat in lapide altaris Vesontione. Vide etiam Gorium in præclara de Mirato Capite Jesu Christi crucifixi dissertatione cap. 5, num. 7 *symbolar. litterar.* quas Florentinæ edidit, vol. III, p. 110 seqq. Nota tamen, non pingi a nobis agnum tanquam figuram Christi immolandi (quod sane improbandum foret); sed tanquam symbolum Christi immolati. (EDIT. BARBIELL.)

(72) Exprobratur ethnicis ipsis, quod Praxiteles Veneris Chidiæ imaginem construens, similem eam fecerit Gratianæ quam amabat, ut adorarent miseram amicam Praxitelis. Clemens Alexandr. Orat. ad Gent. et Arnobius lib. vi advers. Gentes. (EDIT. BARBIELL.)

ces ac sanctorum imagines in derisum Christianae religionis; Sac. Congregat. rit. 22 Maii 1596. (20. In choro teneri non debent aliæ imagines quam sanctorum; Sac. Congreg. rit. 7 Augusti 1609. (21. Imagines illorum qui cum sanctitatis seu martyrii fama decesserunt non sunt apponendæ in oratoriis vel ecclesiis tam sæcularibus quam regularibus, antequam declarentur beati, neque ad eorum sepulcra accendendæ sunt lampades, aut tabellæ affigendæ sine licentia Sedis Apostolicæ; Sac. rit. Cong. 13 Martii 1625. Urban. VIII constit. incip. *Celestis Jerusalem*. (22. Non ideo tamen præjudicandum erit in aliquo illis qui, aut per communem Ecclesiæ consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, virorumque sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia ac tolerantia Sedis Apostolicæ, vel ordinarii, coluntur; Sac. Congreg. rit. ead. die 13 Martii 1625. Urb. VIII in d. const. incip. *Celestis Jerusalem*.

(23. Sacræ imagines Dei, Christi, angelorum et sanctorum licite et sancte coluntur et adorantur. *Communissima* inter Catholicos. Quamvis enim, ut notant Arriaga tom. VI, disp. 5, Viva ad proposition. 25 damnat. ab Alexandro VIII sub n. 1, et alii, nihil hætenus definitum sit expresse in conciliis de imaginibus Dei, merito tamen ab Alexandro VIII die 24 Aug. 1690 fuit damnata sequens propositio 25 in ordine: « Dei Patris sedentis simulacrum nefas est Christiano in templo collocare. » Et jam hoc licitum esse, nec posse sine temeritate negari propter universalem Ecclesiæ consuetudinem fuit dictum supra numer. 2 et 3. Quoad imagines angelorum, eas habendas et venerandas esse fuit contra quosdam hæreticos expresse definitum in septima generali synodo act. 7. Quod autem imagines Christi, Deiparæ et sanctorum sint colendæ et adorandæ, fuit expresse definitum in variis conciliis infra citandis, et præsertim in Tridentino sess. 25 in decr. de invocat. et venerat. et reliquiis, et sacris imaginibus, ibi: « Imagines porro Christi, Deiparæ et aliorum sanctorum in templis præsertim habendas et retinendas, eisque debitum honorem ac venerationem impertiendam. » Et Sac. Congr. rit. 17 Apr. 1602 expresse decrevit non esse impediendam devotionem ad imagines sanctas, et Gregor. XIII in constit. 33 tom. II. Bullar. præscribendo formam professionis fidei Græcis § 13, sic fieri mandat: « Firmissime assero imagines Christi ac Deiparæ semper Virginis, nec non aliorum sanctorum habendas et retinendas esse atque eis debitum honorem, ac venerationem impertiendam. » (24. Et hoc probatur ex sacra Scriptura; Exod. enim xxv. Erecti sunt duo Cherubim super arcam Testamenti; Num. cap. xxi. Jussu Dei erectus est in sublime serpens æneus. Has imagines, seu signa sacra honorata esse et honorari debuisse constat ex regula S. Augustini lib. III de Doctrina christiana, cap. 9, dicentis signa divinitus instituta honoranda esse, quia honor eorum ad prototypum transit, atqui imagines

illæ Cherubim, et serpentis fuerunt quam maxime utiles et divinitus institutæ, ut sacra Scriptura testatur, ergo fuerunt honorandæ, et de facto honoratæ: hinc si licuit venerari imagines angelorum, cur non etiam sanctorum? Si licuit venerari Christum in imagine serpentis (serpens enim ille æneus fuit figura Christi ipsomet Christo testante Joan. III. *Sicut exaltavit Moyses serpentem*, etc.), debet potius licere venerari imaginem Christi in forma propria hominis.

(25. Ostenditur etiam efficaci ratione. Homo dignus est veneratione, quia est imago Dei, juxta illud S. Cyrilli Catechesi 12: « Imago lignea terreni regis honoratur, quanto magis rationalis imago Dei; » ergo et cæteræ imagines Dei, Christi et sanctorum veneratione dignæ sunt. Quod enim uni imagini convenit, quia imago est, omnibus imaginibus, quia imagines sunt, convenire debet. Tum quia imago regis est venerabilis cultu civili, ergo etiam imagines Dei, Christi et sanctorum, debent esse venerabiles cultu aliquo religioso competente suis prototypis. Tum etiam quia imagines capaces sunt injuriæ et contumeliæ, et caveat quis imaginem regis injuria et contumelia afficere, ergo a contrario sunt etiam capaces honoris et cultus.

(26. Imagines quæcunque nequeunt coli et adorari cultu, vel adoratione absoluta propter seipsas quasi credatur inesse in ipsis aliqua divinitas, vel virtus propter quam sint colendæ, sed solum possunt et debent coli et adorari cultu vel adoratione respectiva propter respectum nempe ad sua prototypa; cap. *Per latum* 26, dist. 3 de consecrat. Gregor. I lib. IX ex reg. epist. 9. Gregor. II epist. 10 et 12. Concil. Senons. c. 4, et clare explicat et definit concilium Tridentinum sess. 25, loc. cit., ibi: « Imagines porro Christi, Deiparæ Virginis et aliorum sanctorum in templis præsertim habendas et retinendas, eisque debitum honorem et venerationem impertiendam, non quod credatur inesse aliqua in iis divinitas, vel virtus propter quam sint colendæ, vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat a gentibus quæ in idolis spem suam collocabant; sed quoniam honor qui eis exhibetur refertur ad prototypa quæ illæ repræsentant, ita ut per imagines quas osculamur et coram quibus caput aperimus et procumbimus, Christum adoremus et sanctos quorum illæ similitudinem gerunt, et veneremur id quod conciliorum, præsertim vero secundæ Nicænæ synodi decretis contra imaginum oppugnatores est sancitum. »

(27. Hinc imagines sanctorum coluntur et venerantur cultu dulciæ respectivo, imagines B. Mariæ Virginis cultu hyperdulciæ respectivo, imagines Dei et Christi, ejus crux, sudarium, clavi, spinæ, et hujusmodi cum suis imaginibus cultu latriæ respectivo; *Communis catholicorum*.

(28. Imagines non adorantes sunt hæretici, et anathema est contrarium dicens concil. Roman. III sub Greg. II; Con. Ni-

cæn. II, act. 2. Idem action. 4, 5 et 7. in quibus fere idem reperitur (73); conc. Constantiens. in const. Martini V circa medium; conc. Mogunt. IV, cap. 41; concil. Trident. sess. 25 in cit. decreto. (29. Imagines sanctorum non sunt violandæ. Violantes, vel prosternentes imagines crucis, B. M. V. vel sanctorum, graviter sunt puniendi; c. *Per latum* 26, dist. 2, de consec. c. *Si canonici*, de Offic. ordinarii, in 6. (30. Imaginum usus est maximæ necessitatis et utilitatis in ecclesia; Gregor. II, epist. 12, concil. Senons. cap. 14, concil. Moguntin. IV, cap. 42; concil. Trident. cit. sess. 25 in d. decreto.

(31. Imagines etiam in veteri lege fieri solitæ erant, et adoratæ erant; Adrian. I, epist. 1 et 2; Nicolaus I, epist. 2. (32. Et in lege nova fuerunt imagines in usu usque a tempore apostolorum, et in concilio Antiocheno tempore eorundem celebrato canon. 8 (74), statutum fuit imagines sanctorum esse depingendas et adorandas: sic refert Gonz. in decretali *In apparatu de origin. et progressu Juris canon.* fol. 17, num. 39, Card. Petra, tom. I Comment. ad Constitut. 1, Innocent. II, numer. 33. Et Adrianus I, epist. 1, sic expresse dicit: « Nam, et ipse apostolus B. Petrus, qui apostolicæ Sedi primitus præsedidit... Et ipse quoque suis

(75) Nicæna, quæ hic indicatur, II synodus in conventu episcoporum et clericorum Constantinopoli habito, de quo Theophanes in oratione de S. Nicephoro apud Bollandianos 15 Martii anno 842, demum consensu Orientis et Occidentis in synodo viii pariter generali Act. 10, can. 3, confirmata fuit. Eam quidem Francofurtenses Patres a Carolo M. adversus Felicis et Elipandi errores in synodo coacti damnarant, sed errore facti, perversa enim latina interpretatione (Græcum quippe synodi Nicænæ exemplar ad manus illis non erat) decepti existarunt, Nicænos Patres sanxisse, ut imaginibus sanctorum ejusdem adorationis cultus, qui Deificæ Trinitati debetur, latriæ scilicet cultus impenderetur: quod ab illorum Patrum sententia maxime abest. Præter theologos confer hæc de re Natalem Alexandrum in dissertatione de Imaginibus tom. IV Thesauri theologiæ Venetiis recusa. § 8, p. 148, P. Zech. de Jure rerum ecclesiasticarum part. 1, sect. 1, tit. 6, § 62 seqq., et D. Gerbert in principiis Theologiæ Liturgiæ, sect. 11, cap. 2, § 54. (Edit. BARBIELL.)

(74) Concilium hoc Antiochenum apostolorum passim a criticis uti supposititium rejicitur. (Edit. BARBIELL.)

(75) Equidem non ausim dicere, quod non multos ante annos, viro docto excidit, et jure, ac merito in historia litteraria Italiæ vol. II, lib. I, cap. 2, n. 11, et tom. IV, p. 521, reprehensum fuit, ab Apostolis vetitum fuisse imaginum cultum neque tamen cum auctore nostro imaginum usum ab ipsis apostolis statutum fuisse affirmavero. Catholica sententia est, cultum imaginum sacrarum pertinere ad dogmata Ecclesiæ, licitum scilicet esse, eas venerari, illarumque cultum, si ad Christianæ doctrinæ normam exerceatur, ab idolorum adoratione longissime distare: Usus autem earum dependere ex disciplina, quæ variis temporibus et locis, varia esse potest. Itaque libens concessero ab apostolis traditum, sacras imagines legitimo cultu adorandas esse; id enim ad dogma pertinet; quod unum ab apostolorum traditione Adrianus ab auctore laudatus asserit: at iussisse illos easdem imagines pingendas non

contulit et tradidit divino jussu successoribus pontificibus, quorum traditione Christi sacram effigiem, sanctæque ejus genitricis, apostolorumque vel omnium sanctorum venerantur imagines (75). » (33. Unde primi Christiani imagines apostolorum fieri sibi curabant, ut testatur D. Gregorius, epist. 1, ad Leonem Isauricum (76); cardin. Petra l. c. n. 34.

(34. Hæretici autem adducunt varios sacræ Scripturæ textus, quibus prætendunt prohiberi omnes imagines: Exod. xx: « Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in cælo desuper, et quæ in terra deorsum, aut eorum quæ sunt in aquis sub terra, non adorabis ea, neque coles. » Levit. xxvi: « Non facietis vobis idolum, ut adoretis. » Isaias xl: « Cui similem facietis Deum, aut quam imaginem ponetis ei? »

(35. Respondetur tamen cum communi doctorum, quod in adductis Scripturæ locis solum prohibebatur ne fierent simulacra aut imagines, quæ cultu latriæ instar deorum adorarentur, ut faciebant gentiles, unde in textu Exod. xx, ut supra patet, statim subjungitur: « Non adorabis ea, neque coles. » Non vero prohibebantur absolute omnes prorsus imagines, aut sculptilia. Et clare

facile assentiar; id enim ad disciplinam spectat, de qua statim dicam. (Edit. BARBIELL.)

(76) Fuisse tribus prioribus Ecclesiæ sæculis alicubi positas sacras imagines nullus dubito; rarior tamen fuit primæ illa Ecclesiæ ætate earum usus, ut docent Turnelius, Witassius, aliique magni nominis Theologi, atque inter canonistas cl. Zech. l. c. § 71. Duo porro maxime iis temporibus obstabant, quominus frequentius ejusmodi imagines pingentur. Primum fuit latissime apud ethnicos patens idolorum cultus; cavendum enim erat ne quispiam, aut quod Marcellina Carpocratis discipula fecit, imaginem Jesu, et Pauli cum imaginibus Homeri et Pythagoræ coleret; aut gentium circa eas superstitionem, et mysteria circa eas perficeret, solique Deo impertiendum latriæ cultum illis seu præstaret, seu præstare (magno idololatræ scandalo) videretur. Alterum vero fuit tunc vigens arcani disciplina, id enim majores nostri curabant maxime, ne mysteria nostra, ac religiosa gesta ethnicis pate- rent.

Ex his intelligi potest mens Illiberitani concilii, cui ad sæculi IV initium « Placuit (Can. 36) picturas in Ecclesia esse non debere, ne quod colitur et adoratur in parietibus depingatur. Nimirum vel cum P. Zech. § 69 dic, id fuisse eo canone statutum ne gentiles ex ejusmodi picturis venirent in notitiam et pravam interpretationem nostrorum mysteriorum; vel cum præstantissimo D. Gerberto n. 180, ne gentiles in templis nostris imagines videntes, eadem nos idolomania, qua ipsi, teneri existimarent. Alterutra sane, aut, si placet, utraque multo aptior est interpretatio, quam quæ a Balthasare de Bastero olim episcopo Gerundensi, aut etiam ab ejus adversario proposita fuit in litterariis Patrum Trivul-tianorum Ephemeridibus ann. 1750, mens. April., art. 45, et ann. 1752, mens. Jul., art. 85. Vide Zachariam, tom. IV Hist. litter. Ital. p. 528, seqq.

Reddita porro a Constantino M. Ecclesiæ pace, ac decrescente idololatria, usus imaginum in cultu publico, sensuque humano crevit paulatim atque effloruit. Adi Gerbertum § 42, p. 185, seqq. (Edit. BARBIELL.)